

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 8

- Тема.** Сортова документація в насінництві
- Мета:** Вивчити методику і техніку апробації сортових посівів. Набути навички оформлення сортових документів.
- Обладнання та матеріали:** Закон України про насіння і садивний матеріал (411-15) від 16.10.2020 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-15#Text>. Порядок здійснення організації та контролю за проведенням апробації сортових посівів <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0659-09#Text>

Загальні відомості та методичні вказівки

ПОРЯДОК здійснення організації та контролю за проведенням апробації сортових посівів

Порядок здійснення організації та контролю за проведенням апробації сортових посівів (далі – Порядок) встановлює єдину процедуру здійснення організації та контролю за проведенням апробації сортових посівів. Контроль за дотриманням цього Порядку здійснюють Українська державна насіннева інспекція, обласні, районні, міські та міжрайонні державні насінневі інспекції відповідно до Закону України «Про насіння і садивний матеріал» (411-15).

Основна мета проведення апробації сортових посівів – підтвердження того, що ознаки сорту залишилися незмінними в процесі їх розмноження та визначення придатності сортових посівів для використання урожаю з них на насінневі цілі. Для цього за встановленими морфологічними ознаками відмінності сорту визначаються сортова чистота (однорідність), засміченість сортового посіву іншими рослинами, в тому числі рослинами, насіння яких важко відокремлюється, карантинними, злісними й отруйними бур'янами, встановлюється ступінь ураження рослин хворобами та ушкодження шкідниками.

Право на виробництво та реалізацію насіння і садивного матеріалу мають суб'єкти насінництва та розсадництва, які пройшли атестацію, отримали паспорт на виробництво та реалізацію насіння і садивного матеріалу та внесені до Державного реєстру виробників насіння і садивного матеріалу.

Апробації підлягають усі сортові посіви сільськогосподарських рослин, які занесені до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, та призначені для використання на насінневі цілі або проходять виробниче випробування і належать суб'єктам насінництва та розсадництва (фізичним і юридичним особам).

Апробацію сортових посівів проводить державний інспектор з насінництва із залученням, за необхідності, автора сорту або представників установи - оригінатора та заявника.

Апробація сортових посівів проводиться за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел фінансування.

Для проведення апробації сортових посівів суб'єкт насінництва та розсадництва, який планує виробництво насіння для реалізації чи для власних потреб, за місяць до посіву

щодо кожного сорту *подає* до відповідної державної насінневої інспекції *заяву на проведення апробації сортових посівів*, до якої додає:

- ліцензію володільця прав на сорт (якщо виробник не є володільцем прав на сорт);
- копію офіційного опису сорту (батьківських компонентів – у випадку вирощування гібридів);
- копію етикетки з партії насіння, що буде висіяне у сортовому посіві;
- сортові документи з партії насіння, що буде висіяне у сортовому посіві;
- схему розміщення поля (полів) насінницького посіву;
- історію попередників поля за минулі п'ять років;
- для гібридів – співвідношення чоловічих і жіночих рослин, як його визначив володілець або підтримувач сорту;
- заявку на етикетки.

На підставі зареєстрованої заяви приймається відповідне рішення, в якому вказується особа, що буде проводити апробацію сортових посівів, відбір проб насіння на аналіз, стандартного зразка для проведення ґрунтового і лабораторного сортового контролю, зазначаються інші умови проведення апробації, про що буде повідомлено суб'єкта насінництва.

За місяць до початку апробації державна насіннева інспекція складає попередній план проведення апробації сортових посівів, в якому вказуються господарство, номер поля та площа сортового посіву, що апробується, культура, сорт, категорія.

Українська державна насіннева інспекція здійснює організацію та координацію робіт з апробації сортових посівів та проводить підготовку і підвищення кваліфікації спеціалістів державних насінневих інспекцій.

На підставі поданих заявок після перевірки відповідності насіння і садивного матеріалу наданим документам районні, міські, міжрайонні державні насінневі інспекції складають перелік заходів щодо контролю за дотриманням технологічних вимог під час вирощування насіння, апробації сортових посівів з урахуванням прояву морфологічних ознак сорту і подають зведений план проведення апробації сортових посівів у розрізі суб'єктів насінництва до обласної державної насінневої інспекції для доведення завдання державному інспектору, завчасного прогнозування обсягів виробництва насіння за сортами і категоріями (добазове, базове, сертифіковане).

Державна насіннева інспекція та обласні насінневі інспекції розглядають подані районними, міськими міжрайонними державними насінневими інспекціями попередні плани апробації і надсилають у провідні селекційні установи авторам сорту інформацію про участь, у разі необхідності, автора сорту в апробації сортових посівів свого сорту і орієнтовний термін проведення цієї роботи.

Під час здійснення контролю за вирощуванням насіння і садивного матеріалу районні, міські, міжрайонні державні насінневі інспекції перевіряють стан відповідності ведення документації щодо готовності техніки, складських приміщень до збирання сортових посівів, післязбиральної обробки насіння, розміщення та зберігання насіння. Ці матеріали використовуються при проведенні апробації сортових посівів.

За результатами апробації сортових посівів залежно від виду та категорії висіяного насіння *складається акт апробації сортових посівів*. Державний інспектор з насінництва несе персональну відповідальність за дані, внесені в акт апробації сортових посівів, згідно із законодавством.

У кожному господарстві ведуть «Шнурову книгу обліку насіння». У ній записують дані про кількість і якість висіяного і наявного в господарстві насіння. По кожній культурі в книгу записують назву сорту, репродукцію, норму висівання насіння, фактичний урожай по кожному полю. За правильність і своєчасність ведення «Шнурової книги обліку насіння» відповідають агрономи й головні агрономи господарств усіх організаційних форм, а також агрономи-насіннярі.

Щоб уникнути знеособлювання сортового насіння, на всі його партії видають спеціальні документи. *Партією* називають будь-яку кількість однорідного (однієї культури, сорту, репродукції, одного року врожаю та ін.) за якістю насіння, засвідченого одним документом.

Сортові документи, які характеризують посівні якості насіння

За результатами визначення посівних якостей насіння та на підставі документів про сортову відповідність згідно з ДСТУ 4138-2002 «Насіння сільськогосподарських культур. Методи визначення якості» та ДСТУ 2240-93 «Насіння сільськогосподарських культур. Сортові та посівні якості. Технічні умови» **державні насіннєві інспекції видають власникові такі державні документи**, термін дії яких встановлюється відповідно до ДСТУ 2240-93:

- Сертифікат на насіння України;
- Посвідчення про кондиційність;
- результат аналізу насіння.

«Результат аналізу насіння» видають на ті партії, які не відповідають чи посівними якостями вимогам державного стандарту, або перевірені не всіма нормативними показниками. У графі «Встановлено аналізом» цього документа записують показники, за якими насіння визначено не кондиційним. Даються рекомендації щодо використання такого насіння.

Етикетки

Відповідно до прогнозованих обсягів виробництва насіння обласна державна насіннєва інспекція видає районній державній насіннєвій інспекції необхідну кількість етикеток.

Замовлення та друкування етикеток для маркування партій насіння сільськогосподарських рослин, призначених для реалізації, здійснюється за рахунок коштів заявника.

Кожній партії насіння присвоюється номер: який складається з 6 символів (UA-01-01-001/001-09):

- а) літерний символ – UA – Україна;
- б) двозначний символ – № області (01);
- в) двозначний символ – № району (01);
- г) тризначний символ – індивідуальний номер, присвоєний відбірнику проб (001);
- г) тризначний символ – порядковий номер, присвоєний відбірником проб (001);
- д) двозначний символ, що вказує рік збирання врожаю (09).

Вся необхідна інформація про партію насіння повинна бути відображеною на етикетці. А маркують упаковки з насінням етикетками відповідної форми, кольору та змісту, залежно від категорії (генерації) насіння та його призначення.

Зовнішні етикетки можуть виготовлятися з матеріалів на паперовій основі з полівінілхлоридним покриттям чи іншого водостійкого міцного паперу. Внутрішня

етикетка, яка вкладається за бажанням суб'єкта всередину упаковки, повинна відтворювати зміст зовнішньої і може бути виготовлена з матеріалів меншої щільності та міцності.

Форма етикетки затверджена вищезгаданим Порядком. Мінімальний розмір - 110 x 67 мм. Текст друкується чорним кольором. Усі надписи здійснюються відповідно до Закону України «Про засади державної мовної політики».

Етикетки фарбується такими кольорами:

для добазового насіння – білим з фіолетовою смужкою завширшки 10 міліметрів, розміщеною по діагоналі з лівого нижнього кута етикетки;

для базового насіння – білим;

для сертифікованого насіння першої генерації, гібридів першого покоління – блакитним;

для сертифікованого насіння другої генерації, наступних генерацій – червоним, для суміші насіння – зеленим;

для неостаточно сертифікованого насіння – сірим.

Українська державна насіннева інспекція:

1. Веде реєстр виданих етикеток.
2. У разі розбіжностей в оцінці якості насіння і садивного матеріалу проводить арбітражне визначення якості насіння, враховуючи результати пре-контролю.
3. Відбирає проби насіння від партій, що підлягають реалізації, складає акт відбору проб відповідно до ДСТУ 4138-2002 перевіряє документи, що засвідчують сортову відповідність.

Сортові документи, які супроводжують насіння в дорозі

Під час перевезення сортового насіннєвого матеріалу його супроводжує документ, що оформлений на підставі акта апробації. Сортове насіння, доведене до норми державного стандарту за посівними якостями, підтверджується «Атестатом на насіння» і «Свідоцтвом на насіння». Насіння, не доведене за посівними якостями до норм державного стандарту, супроводжується «Сортовим посвідченням».

Завдання.

1. Вивчити основні положення Порядку здійснення організації та контролю за проведенням апробації сортових посівів.
2. Оформити документи: «Заява на проведення апробації сортових посівів» та «Акт апробації». (Додаток 1 і 2)
3. Набути навички визначення відсотків груп стебел (табл. 8.1.). Дані перенести в «Акт апробації».

Питання для самоконтролю знань

1. Які ви знаєте методи контролю у насінництві?
2. Хто проводить польову апробацію і реєстрацію сортових посівів?
3. Як складається апробаційна документація?
4. Стандарти на насіння окремих культур?
5. Яку документацію ведуть у господарстві на сортові посіви і насіння?

Додаток 1
до Порядку здійснення
організації та контролю
за проведенням апробації
сортових посівів

Державна насіннева інспекція
Автономної Республіки Крим,
обласна, районна, міська,
міжрайонна державна
насіннева інспекція

**ЗАЯВА
на проведення апробації сортових посівів**

(повне найменування або П.І.Б. суб'єкта насінництва та
розсадництва)

(адреса або місце проживання суб'єкта насінництва та
розсадництва)

телефон _____; факс _____; E-mail _____

Просимо провести апробацію _____ га сортового посіву сорту
_____ культури _____
категорії _____, що буде розташований

(місцезнаходження посіву)

До заяви додаються:

- ліцензія володільця прав на сорт (якщо виробник не є володільцем прав на сорт);
- копія офіційного опису сорту (батьківських компонентів - у випадку вирощування гібридів);
- копія етикетки з партії насіння, що буде висіяне у сортовому посіві;
- сортові документи з партії насіння, що буде висіяне у сортовому посіві;
- схема розміщення поля (полів) сортового посіву;
- історія попередників поля за минулі п'ять років;
- для гібридів - співвідношення чоловічих і жіночих рослин, як його визначив володілець або підтримувач сорту;
- заявка на етикетки.

Уповноважена особа _____
(підпис)

(П.І.Б.)

М.П.

Дата _____

Додаток 2
до Порядку здійснення
організації та контролю
за проведенням апробації
сортових посівів

АКТ N _____
апробації сортового посіву
" _____ " _____ 20__ року

Державним інспектором з насінництва _____

(П.І.Б., посада)

у присутності представника господарства _____

(назва господарства, П.І.Б., посада представника)

проведено апробацію сортового посіву _____
(назва культури)

(назва сорту)

для отримання насіння _____

(назва генерації)

що належить _____

(назва або П.І.Б. суб'єкта насінництва та розсадництва)

(район, область)

I. Основні відомості про сорт (гібрид)

1. Назва _____, ботанічний
різновид _____

2. Вихідне насіння було отримано в _____ році від

(назва установи / господарства)

за документом _____ N _____ _____,
(назва документа (атестат, _____ (дата)
свідоцтво))

_____, сортова чистота _____ %,
(генерація)

у кількості _____
(кг, ц, тонн)

II. Апробацією встановлено

1. Посів розміщений _____ N _____,
(назва сівозміни)

N поля _____, N відділку _____, N ділянки _____,
площа _____ га.

2. Посів, що апробується, засіяно _____
_____ насінням.
(власним, придбанням)

3. Сортові якості висіяного насіння: _____,
(назва категорії)

(назва генерації)

сортова чистота (типовість) _____ %, _____
(наявність та склад сортової домішки, %)

за документом _____ N _____ _____,
(назва документа (атестат, _____ (дата)
свідоцтво))

наявність ліцензійної угоди (для господарств, які атестовані та
мають паспорт на виробництво та реалізацію насіння і садивного
матеріалу) _____
(назва, номер, дата, термін дії угоди)

4. Попередник посіву _____

5. Просторова ізоляція від інших культур і сортів (для
перехреснозапильних культур і твердої пшениці) _____
_____ і становить _____ м.
(дотримана чи не дотримана)

6. На цьому посіві проведено такі агротехнічні та специфічні
насінницькі заходи:
удобрення _____
(вид, назви добрив, дози)

передпосівна обробка насіння _____
(вид, назви препаратів, дози, строки)

захист посівів _____
(вид, назви препаратів, дози, строки)

7. Фаза розвитку рослин у момент апробації _____

8. Аналіз рослин (колосся, волотей, бобів, насінин)

Кількість оглянутих стебел		Сортова домішка		Домішка важковідокремлюваних культур		
усього	у т.ч. цього сорту		назва	кількість, усього	назва	кількість, усього
	шт.	%				

Засміченість бур'янами				Пошкодженість шкідниками та ураженість хворобами						
важковідокремлюваними карантинними і злісними										
назва	усього		назва	усього	назва	усього		назва	усього	
	шт.	%				шт.	%		шт.	%

а) качанів кукурудзи основного типу _____ шт. _____ %, інших типів _____ шт. _____ %, ксенійних зерен на 100 качанів основного типу; _____ шт.;

б) типовість (для перехреснозапильних культур) _____ %;

в) панцирність соняшнику _____ %;

г) алкалоїдність люпину (гірких насінин) _____ %;

г) інші показники _____
(назви і вміст, %)

III. Висновки державного інспектора з насінництва

1. За результатами апробації сортового посіву _____

(назва сорту)

визнаний таким, що відповідає категорії _____
(назва категорії)

генерації _____
(назва генерації)

2. Зауваження та пропозиції інспектора з насінництва _____

Державний інспектор
з насінництва

_____ (підпис)

_____ (П.І.Б.)

Представник господарства

_____ (підпис)

_____ (П.І.Б.)

ГАРАНТІЙНЕ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

З висновками, зауваженнями та пропозиціями державного інспектора з насінництва ознайомлений. Збереження сортових якостей насіння від збирання врожаю до сівби (реалізації) гарантую. Зобов'язуюсь забезпечити збирання насінневого посіву, очищення, сушіння й сортування насіння, його закладання на зберігання, своєчасну підготовку до сівби й реалізації окремо від урожаю товарних посівів.

Керівник _____

(назва або П.І.Б. суб'єкта
насінництва або розсадництва)

_____ (підпис)

_____ П.І.Б.

М.П.

" ____ " _____ 20 ____ року

Таблиця 8.1

Результати візуального аналізу сортових посівів озимої пшениці сорту Миронівська 65

Стебла	Кількість	%
Основного сорту	1484	
Сортові домішки:		
серед них інших видів	8	
серед них інших різновидностей		
Ерітроспермум	5	
Барбароса	6	
інших сортів:		
Поліська 90	5	
Перлина Лісостепу	4	
Всього	28	
Нерозвинені	38	
Важковідокремлюваних культур;		
жито	12	
озимий ячмінь	7	
Всього	19	
Важковідокремлюваних бур'янів:		
софора товстоплідна	6	
гречка татарська	13	
Всього	19	
Уражених твердою сажкою	8	
Уражених летючою сажкою	10	

Етикетування насіння

**Systeme de l'OCDE pour les Semences
OECD Seed Schemes**

Basic Seed State Enterprise "State Center of Agricultural Products Certification and Examination" 03190 Kyiv, Yanush Korchak str. 9/12

Species (Latin name) _____

Variety _____

Lot Reference Number _____

Date of sealing / resealing _____

_____ Kg No. _____

**Systeme de l'OCDE pour les Semences
OECD Seed Schemes**

Sertified Seed 1st Generation State Enterprise "State Center of Agricultural Products Certification and Examination" 03190 Kyiv, Yanush Korchak str. 9/12

Species (Latin name) _____

Variety _____

Lot Reference Number _____

Date of sealing / resealing _____

_____ Kg No. _____

**Systeme de l'OCDE pour les Semences
OECD Seed Schemes**

Pre-Basic Seed State Enterprise "State Center of Agricultural Products Certification and Examination" 03190 Kyiv, Yanush Korchak str. 9/12

Species (Latin name) _____

Variety _____

Lot Reference Number _____

Date of sealing / resealing _____

_____ Kg No. _____

**Systeme de l'OCDE pour les Semences
OECD Seed Schemes**

Sertified Seed Generation State Enterprise "State Center of Agricultural Products Certification and Examination" 03190 Kyiv, Yanush Korchak str. 9/12

Species (Latin name) _____

Variety _____

Lot Reference Number _____

Date of sealing / resealing _____

_____ Kg No. _____

**Systeme de l'OCDE pour les Semences
OECD Seed Schemes**

Category _____

State Enterprise "State Center of Agricultural Products Certification and Examination" 03190 Kyiv, Yanush Korchak str. 9/12

Species (Latin name) _____

Variety _____

Lot Reference Number _____

Date of sealing / resealing _____

_____ Kg No. _____

**Systeme de l'OCDE pour les Semences
OECD Seed Schemes**

Certified Seed 1st Generation State Enterprise "State Center of Agricultural Products Certification and Examination" 03190 Kyiv, Yanush Korchak str. 9/12

Species (Latin name) **ZEA MAYS L.**

НАСІННЯ КУКУРУДЗИ

Variety **SY Arioso**

СИ Аріосо

Lot Reference Number **UA-04-19-046/0842-17**

Date of sealing / resealing **10.2017**

Treated/Протруєно: **Maxim XL 035 FS + Force Zea 280FS**

16.960 Kg No. **06960879**

